

Uwarunkowania rozwoju niejawnej teorii umysłu

Arkadiusz Białek, Małgorzata Stępień-Nycz,
Marta Białeczka-Pikul

Laboratorium Psychologii Rozwoju Małego Dziecka
Instytut Psychologii, Uniwersytet Jagielloński

Teoria umysłu (TU)

„służy” rywalizacji Premack i Woodruff (1978), ale ...

zależnie:

- Smith (1759), Lipps (1903), Scheler (1926), Piaget (1926) [w: ... 2010]

Filo- i ontogenetyczny, związany z życiem społecznym:

- hipoteza inteligencji wywołanej (2000)
- *The social function of intellect* (Humphrey, 1976)
 - > hipoteza inteligencji maksymalnej (Byrne i Whiten, 1988)
- Richerson i Boyd (2005): wyewoluowała w kontekście rywalizacji, ale później zaczęła pełnić inne funkcje

integracja obu stanowisk

„służy” współpracy

Teoria umyśłu (TU): jawna – niejawna

- klasyczne testy: fałszywego przekonania (Wimmer i Perner, 1983), taktycznego oszukiwania (Sodian i in., 1991)
- ale ostatnie 10 lat ...(Onishi i Baillargeon, 2005; Southgate i in., 2007) > niemowlęta zdają niewerbalne testy TU
- niejawna (*implicit*) – jawna (*explicit*) (Low i Perner, 2012; Perner, 2010)

niejawna TU:

- spontanicznie wzbudzana
- szybka i skuteczna
- niewyraźalna

jawna TU:

- kontrolowana, wolincjonalna
 - wolniejsza i obciążająca FZ
 - wyrażana w mowie
- (yes i Frith, 2014])

Uwarunkowania teorii umysłu

Uwarunkowania jawnej TU:

- starsze rodzeństwo (Ruffman i in., 1998), status społ.-ekon. (Holmes i in., 1996; Hughes i in., 2005), kultura (Callaghan i in., 2005; ale: Mayer i Trauble, 2012)
- temperament
 - dzieci nieśmiałe, nieagresywne, obserwujące (Wellman i in., 2011)
 - > inspiracja hipotezą reaktywności społeczno-emocjonalnej (Hare i Tomasello, 2005)

Uwarunkowania niejawnej TU:

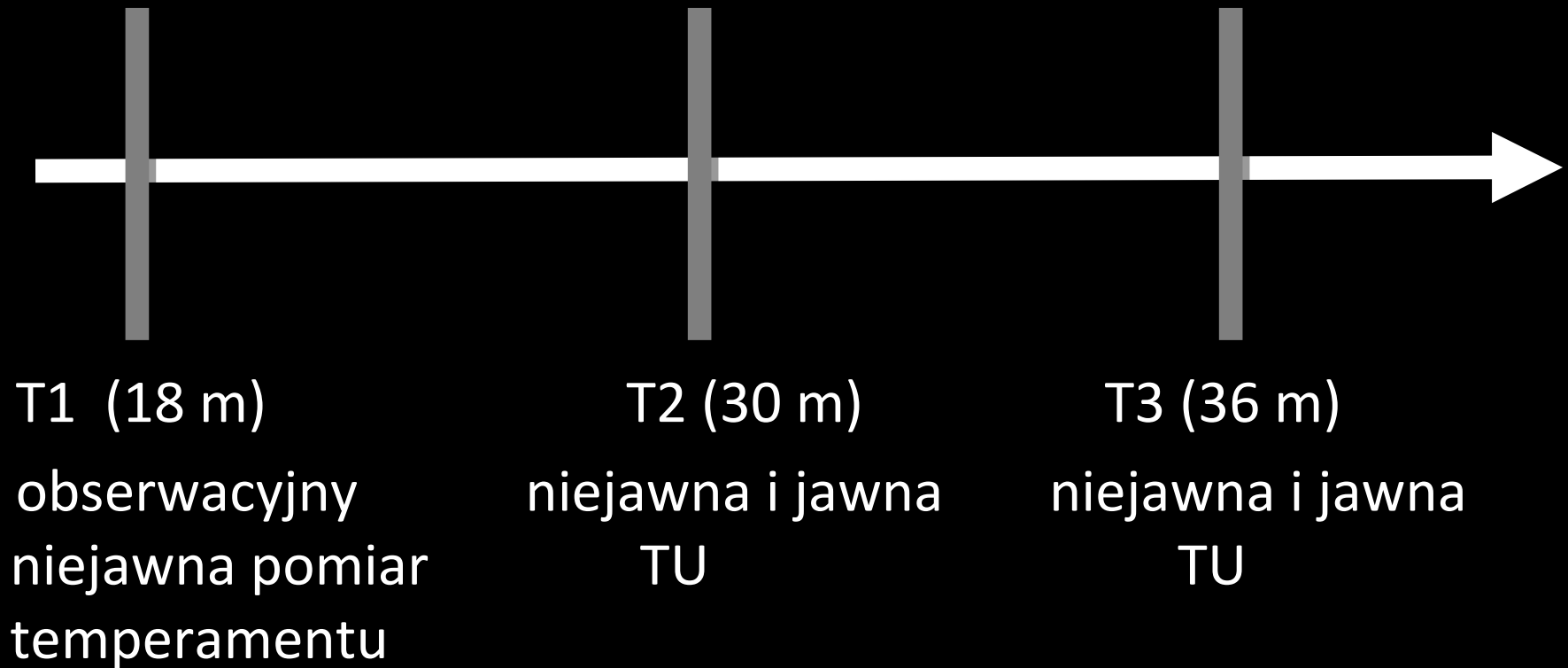
brak badań?

> czy uwarunkowania podobne do jawnej TU?, czy przeciwnie?

Potrzeba podjęcia badań własnych > tu: tylko temperament

Badani i metoda

- część projektu „Narodziny i rozwój zdolności do mentalizacji”
- pomiary

1. Pomiar temperamentu

18 msc

Na podst. Kagan i in. (1989):

- wymiar:
zahamowanie – brak zahamowania
(nieśmiałość – śmiałość)

Reakcja dziecka na nieznaną przedmiot
(głośny alarm, ruszającą się zabawkę)

Wskaźniki (m.in.):

- czas latencji zejścia z sofy, dojścia do przedmiotu (dłuższy > nieśmiałość; krótszy > śmiałość)
- czasu dotykania i pozostawiania blisko rodzica (dłuższy > nieśmiałość; krótszy > śmiałość)
- zachowania adresowane do rodzica (więcej > nieśmiałość; mniej > śmiałość)

2. Pomiar teorii umysłu

30 i 36 msc

Na podst. He i in. (2012): zabawa w wycinanie naklejek
E1 zostawia nożyczki w koszyku i wychodzi, przychodzi E2,
zabiera nożyczki i

zastania sobie oczy i głośno zastanawia się

„ale jak Marysia wróci to będzie
potrzebowała nożyczek [pauza] gdzie
będzie myślała że one są?”

> pomiar spontanicznej reakcji dziecka

(niejawna TU)

E2 odśania oczy i bezpośrednio pyta dziecko

„hmm ciekawe, gdzie Marysia będzie
szukała nożyczek?”

> pomiar wywołanej reakcji dziecka

(jawna TU)

- precyzyjny pomiar kierunku i czasu
spojrzenia oraz gestów wsk. i mowy

Dyskusja wyników

- **Niejawna TU** (30, 36 m) **związana z krótszym czasem latencji** w zmerzaniu do nieznanego przedmiotu i mniejszą ilością czasu spędzonego przy rodzicu (18 m)
 - poszerzenie dotychczasowej wiedzy > niejawna TU rozwija się wcześniej u dzieci niezahamowanych (śmiałych)
 - zgodne ze scenariuszami ewolucyjnymi > szybkie i skuteczne „śledzenie” (*track*) cudzych stanów umysłowych powinno być związane z brakiem zahamowania (śmiałością)
 - niejawna i jawna TU jako dwa systemy?
- **Jawna TU** (30, 36 m) **związana z dłuższym czasem latencji** w zmerzaniu do nieznanego przedmiotu i większą ilością czasu spędzonego przy rodzicu (18 m)
 - potwierdzenie wyników wcześniejszych badań (Wellman i in., 2011) > dzieci zahamowane (nieśmiałe), obserwujące rozwijają wcześniej jawną TU

- Niejawna teoria umysłu rozwija się wcześniej u dzieci bardziej śmiałych, mniej zahamowanych

Dziękujemy dzieciom i rodzicom za udział w
badaniach

Laboratorium Psychologii Rozwoju Małego Dziecka Instytut Psychologii UJ

Projekt finansowany z grantu NCN (DEC-2011/01/B/HS6/0045)